

SON GELİŞMELER IŞIĞINDA İSEVİLERİN

HAKLARI VE ÖDEVLERİ

Av. Orhan Kemal Cengiz

Türkiye Protestan Kiliseleri Birliği Hukuk Danışmanı

Türkiye Avrupa Birliği'ne uyum süreci çerçevesinde pek çok yasaı değiştirdi ve değişim süreci devam ediyor. Bu yasal düzenlemeler kağıt üzerinde de olsa Protestanların hukuki durumunu etkileyecek bazı hükümleri içermektedir. Aşağıda inceleyeceğiniz bu küçük raporla, bu değişiklikleri ve bu değişiklikler bağlamında dikkat edilmesi gereken hususları değerlendirmeye çalıştım.

Önümüzdeki dönem hak taleplerinin dile getirilmesi, somut çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve sunulması bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Bir yandan, eksik de olsa, mevcut yasal değerşiklikler çerçevesinde haklarımızı kullanmaya çalışacağız, öbür taraftan “müzakere sürecinde” somut önerilerle din hürriyeti alanında sahip olduğumuz hakları geliştirmeye çabalayacağız. Diğer taraftan da, karşılaştığımız hak ihlallerini gerek iç hukukta ve gerekse uluslararası yargı organları önünde takip edeceğiz.

Sihirli ve kestirme çözümlerin olmadığını, hak aramanın bir süreç ve azim meselesi olduğunu hiç hatırımızdan çıkarmayacağız...

Yine aşağıda yasaları özgürlükçü bir bakış açısıyla yorumladığımız, devlet ve hükümet organlarının bizimle aynı bakış açısını çoğu zaman paylaşmayacaklarını hatırdan çıkarmamalıyız.

GİRİŞ

Türkiye’de kişilerin inanç hürriyetinin kullanılmasının engellenmesine ve/veya inancı nedeniyle hukuka aykırı muamelelere maruz bırakılmasına yönelik fiiller, TCK kapsamında suç olarak tanımlanmıştır.

Aynı şekilde, bu hukuka aykırı davranışların tazminat hukukunun konusuna da girdiği unutulmamalıdır. TCK anlamında suç teşkil etsin ya da etmesin, bu tarz muamelelere maruz kalan özel ya da tüzel kişilerin, maddi ve/veya manevi zarar görmesi halinde, hukuka aykırı fiilin sahibinden tazminat talep etme hakları bulunmaktadır.

İnanç özgürlüğüne yönelik hukuka aykırı davranışlara karşı mücadele etmenin bir üçüncü yolu, maruz kalınan muameleyi AİHM’e taşımaktır. Bilindiği üzere Türkiye, AİHS’in tarafı olup, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü AİHS md.9 ile koruma altına alınmıştır. Madde metni şöyledir:

1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, açıkça veya özel tarzda ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapma suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.
2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, ancak kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlığın veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için demokratik bir toplumda zorunlu tedbirlerle ve yasayla sınırlanabilir.

Bu özgürlüğünüzün ihlal edildiğinizi düşünüyorsanız ve bu ihlale karşı iç hukukta açtığınız ceza davası-idarî/hukuki davalar sonucunda verilen kararın,

özgürlüğünüzü ihlal eden fiilden dolayı sizi yeterince koruyamadığını düşünüyorsanız, ihlali AİHM'e de taşımanız mümkün olacaktır.

Yürürlükten kaldırılan 765 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda yer alan 529. madde, usulüne uygun olarak kurulmuş ibadethaneler haricindeki yerlerde düzenlenen dini törenlerden dolayı, bu töreni düzenleyen ve katılanlar hakkında ceza verilmesini düzenlemiş ise de bu kanunun yerine 01/06/2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda böyle bir düzenleme yer almamış ve bu nedenle, ibadethane olarak tanınmış alanlar dışındaki yerlerde yapılan ibadet ve toplantılar, suç olmaktan çıkarılmıştır. Ancak ibadet yerlerine ilişkin diğer yasalar ve imar yasası halen bazı problemler ortaya koymaktadır.

BİREYSEL HAKLAR _____ :

Soru (1) _____ : İncancı paylaşmam engellenir ve/veya paylaştığım için tehdit edilsem atacağım adımlar neler olmalıdır? Tehdidin faillerinin resmi veya sivil kişiler olması sonucu değiştirir mi?

Cevap _____ : İncancınızı paylaşmanızın engellenmesi ve/veya incancınızdan dolayı tehdit edilmeniz durumunda, her iki fiil de TCK'da suç olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, suçun failinin sivil bir kişi ya da kamu görevlisi olmasına göre de ayrıma gidilerek, suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde verilecek ceza oranı arttırılmıştır.

TCK 115.maddesi, “İnanç, Düşünce ve Kanaat Hürriyetinin Kullanılmasını Engelleme” suçunu düzenlemektedir. Madde metni şöyledir:

(1) Cebir veya tehdit kullanarak, bir kimseyi dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya veya değiştirmeye zorlayan ya da bunları açıklamaktan, yaymaktan meneden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Dini ibadet ve ayinlerin toplu olarak yapılmasının, cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla engellenmesi halinde, yukarıdaki fıkraya göre ceza verilir.

TCK 115.maddesindeki suçun, kamu görevinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır (TCK 119/1-e).

TCK 115.maddesindeki suç tanımına göre, cebir (zor kullanma) veya tehdit fiili, inancınızı açıklamaya veya değiştirmeye ya da bunları açıklayıp yaymayı engellemeye yönelik olduğu takdirde, suçun cezası bu maddeye göre verilecektir.

Şayet inancınıza yönelen tehdit, yukarıda belirtilen üç amaca yönelik olarak yapılmıyorsa, sadece o dinin inancına sahip olduğunuz için yapılıyorsa, bu takdirde tehdit suçu TCK 106.maddesine göre cezalandırılacaktır. Madde metni şöyledir:

(1) Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle tehditte ise, mağdurun şikayeti üzerine, altı aya kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur.

(2) Tehdidin;

a) Silahla,

b) Kişinin kendisini tanınmayacak bir hale koyması suretiyle, imzasız mektupla veya özel işaretlerle,

c) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

d) Var olan veya var sayılan suç örgütlerinin oluşturdukları korkutucu güçten yararlanılarak,

İşlenmesi halinde, fail hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Tehdit amacıyla kasten öldürme, kasten yaralama veya malvarlığına zarar verme suçunun işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı ceza verilir.

Ne Yapabilirim? :

Yukarıda açıklanan suç tiplerinin kapsamına giren bir saldırıyla karşılaştığınızı düşünüyorsanız, saldırının gerçekleştiği en yakın polis merkezine başvuruda bulunabilir ya da suçun işlendiği yerin bağlı olduğu Cumhuriyet Başsavcılığı'na verilecek iki nüshadan oluşan bir şikâyet dilekçesi ile yasal soruşturmanın başlamasını talep edebilirsiniz. Mağdur/şikâyetçi olarak, gerek polis merkezinde, gerekse savcılık aşamasında, Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun (CMK) 234/3 maddesine göre, avukatınız bulunmadığı takdirde, talep etmeniz halinde, tarafınıza ücretsiz olarak bir avukat tayin edilmesinin zorunlu olduğunu hatırlatıyor ve bu süreci bir avukatın hukuki yardımından istifade ederek geçirmenizi faydalı görüyoruz.

Soru (2) _____: Üniversite öğrencisiyim; polis ailem ve/veya okulum ile görüşürse yapabileceğim şeyler nelerdir?

Cevap _____: İnancınıza yönelik hukuka aykırı her fiilin, suç teşkil edeceği, yukarıda açıklanmıştır. Bu durumda, inancınızdan dolayı, herhangi bir kamu görevlisinin ya da sivil bir şahsın, ailenizle ya da okulunuzla görüşmesi halinde, görüşmenin amacına (inancınızı açıklamanız, değiştirmeniz ya da açıklayıp yaymanızın engellenmesi için aile veya okula baskı yapmak) , görüşmede söylenecek sözlere ve davranış biçimlerine göre TCK. 115'de tanımlanan "İnanç, Düşünce ve Kanaat Hürriyetinin Kullanılmasını Engelleme" suçunun meydana gelmesi mümkün olabileceği gibi, en basit haliyle, TCK 123.maddedeki "Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma" suçunun oluşması mümkündür. Madde metni şöyledir:

“Sırf huzur ve sükûnunu bozmak maksadıyla bir kimseye ısrarla; telefon edilmesi, gürültü yapılması ya da aynı maksatla hukuka aykırı başka bir davranışta bulunulması halinde, mağdurun şikâyeti üzerine faile üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.”

Görüşme sonucunda, eğitim ve öğretiminizin engellenmesi gibi bir sonuçla karşılaşmanız halinde, sizi bu haktan mahrum edenler aleyhinde TCK 112.maddesi gereğince şikâyetçi olma hakkınız vardır. Madde metni şöyledir

“(1) Cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla;

a) Devletçe kurulan veya kamu makamlarının verdiği izne dayalı olarak yürütülen her türlü eğitim ve öğretim faaliyetlerine,

b) Öğrencilerin toplu olarak oturdukları binalara veya bunların eklentilerine girilmesine veya orada kalınmasına,

Engel olunması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

İnanç Hürriyetinin, bireyin özel hayatıyla, hayatının gizli alanıyla ilgili bir hak olduğu dikkate alındığında, aile/okul ile yapılan görüşme neticesinde şu suç tiplerinin de meydana gelebilme ihtimali bulunmaktadır : “Özel Hayatın Gizliliğini İhlal” (TCK 134), “Kişisel Verilerin Kaydedilmesi”(TCK 135) ve “Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme” (TCK 136). Madde metinleri şöyledir :

MADDE 134 - (1) Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal eden kimse, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlal edilmesi halinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.

(2) Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri ifşa eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Fiilin basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde, ceza yarı oranında artırılır.

MADDE 135 - (1) Hukuka aykırı olarak kişisel verileri kaydeden kimseye altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırki kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin bilgileri kişisel veri olarak kaydeden kimse, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

MADDE 136 - Kişisel verileri, hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Yukarıda açıklanan suç tiplerinden TCK 112,115,134,135 ve 136. maddedeki suçların kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında arttırılacaktır.

Ne Yapabilirim? :

Yukarıda açıklanan suç tiplerinin kapsamına giren bir davranışla karşılaştığınızı düşünüyorsanız, bu davranışın gerçekleştiği en yakın polis merkezine başvuruda bulunabilir ya da suçun işlendiği yerin bağlı olduğu Cumhuriyet Başsavcılığı'na verilecek iki nüshadan oluşan bir şikâyet dilekçesi ile yasal soruşturmanın başlamasını talep edebilirsiniz. Mağdur/şikâyetçi olarak, gerek polis merkezinde, gerekse savcılık aşamasında, CMK 234/3.maddesine göre, avukatınız bulunmadığı takdirde, talep etmeniz halinde, tarafınıza ücretsiz olarak bir avukat tayin edilmesinin zorunlu olduğunu hatırlatıyor ve bu süreçte bir avukatın hukuki yardımından istifade etmenizi faydalı görüyoruz.

Soru (3) : Komşularım ve/veya işyerim ile görüşülürse neler yapabilirim? İşimi kaybedersem ve/veya evden çıkartılmak istenirsem neler yapabilirim?

Cevap : 2.soruya verdiğimiz cevapta olduğu gibi, böyle bir görüşme neticesinde (şartları olduğu takdirde), “İnanç, Düşünce ve Kanaat Hürriyetinin Kullanılmasını Engelleme” suçu (TCK. 115), “Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma” suçu (TCK 123), özel hayatın gizliliğini ihlal eden suçların (TCK 134,135 ve 136) oluşması mümkündür. Bu suçlar yukarıda açıklandığından, sadece atıf yapmakla yetineceğiz.

İnancınızdan dolayı, sahibi ya da kiracısı bulunduğunuz evden çıkartılmanız, hukuken mümkün değildir. Bu amaçla yapılan her davranış, meydana geliş şekline ve yol açtığı sonuçlara göre ayrı ayrı cezalandırılmaktadır (tehdit, hakaret, cebir, yaralama, mala zarar verme, konut dokunulmazlığını ihlal v.s.).

Bunun dışında, ev satın almak ya da kiralamak amacıyla yaptığınız bir girişimin sadece inancınız nedeniyle reddedilmesi halinde; inancınız nedeniyle işe alınmamanız ya da işten çıkartılmanız halinde, muhatap kaldığınız muamele TCK 122. maddede düzenlenen “Ayrımcılık” suçunu oluşturur. Madde metni şöyledir:

- (1) Kişiler arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, özürlülük, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yaparak;
 - a) Bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya bir hizmetin icrasını veya hizmetten yararlanılmasını engelleyen veya kişinin işe alınmasını veya alınmamasını yukarıda sayılan hallerden birine bağlayan,
 - b) Besin maddelerini vermeyen veya kamuya arz edilmiş bir hizmeti yapmayı reddeden,
 - c) Kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını engelleyen,

Kimse hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir.

Görüleceği üzere madde oldukça geniş kapsamlı olup, gündelik hayatta maruz kalınan birçok ayrımcı davranış, bu madde kapsamında suç olarak kabul edilmiştir.

İnancı nedeniyle işe alınmama ya da işten çıkartılma durumu, aynı zamanda İş Kanunu'nca da yasaklanmıştır. İş Kanunu'nun "Eşit Davranma İlkesi"ni düzenleyen 5/1.maddesine göre:

" İş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplere dayalı ayırım yapılamaz."

Buna rağmen, böyle bir muamele nedeniyle işini kaybeden kişi talep edebilecekleri, İş.K .5/6 maddesinde açıklanmıştır :

" İş ilişkisinde veya sona ermesinde yukarıdaki fıkra hükümlerine aykırı davranıldığında işçi, dört aya kadar ücreti tutarındaki uygun bir tazminattan başka yoksun bırakıldığı haklarını da talep edebilir."

Yine, İş K. 18/d maddesi:

"İrk, renk, cinsiyet, medeni hal, aile yükümlülükleri, hamilelik, doğum, din, siyasi görüş ve benzeri nedenler"le iş akdinin feshedilemeyeceğini söylemektedir.

İşverenin ayrımcılık nedeniyle işçinin iş akdini fesh etmesi İş Kanunu anlamında "haksız fesih" kabul edildiğinden, işçi, işverenden kıdem ve ihbar tazminatı isteme hakkına ya da işe iadeyi talep etme hakkına sahip olacaktır.

Ne Yapabilirim? :

Yukarıda açıklanan suç tiplerinin kapsamına giren bir davranışla karşılaştığınızı düşünüyorsanız, bu davranışın gerçekleştiği en yakın polis merkezine başvuruda

bulunabilir ya da suçun işlendiği yerin bağlı olduğu Cumhuriyet Başsavcılığı'na verilecek iki nüshadan oluşan bir şikâyet dilekçesi ile yasal soruşturmanın başlamasını talep edebilirsiniz. Mağdur/şikâyetçi olarak, gerek polis merkezinde, gerekse savcılık aşamasında, CMK 234/3.maddesine göre, avukatınız bulunmadığı takdirde, talep etmeniz halinde, tarafınıza ücretsiz olarak bir avukat tayin edilmesinin zorunlu olduğunu hatırlatıyor ve bu süreçte bir avukatın hukuki yardımından istifade etmenizi faydalı görüyoruz.

İş hayatında uğrayacağınız ihlaller nedeniyle, başvuruda bulunacağınız makam, İş Mahkemeleridir. İş akdinin inancınız nedeniyle haksız olarak feshedildiğini düşünüyorsanız ve aynı işyerinde çalışmaya devam etmek istiyorsanız, İş K. 20.maddesi gereğince, iş akdinizin feshedildiği tarihten itibaren 1 ay içinde iş mahkemesine başvurarak “işe iade davası” açabilir ya da yine iş mahkemelerinde kıdem, ihbar ve sair işçilik haklarından doğan maddi alacaklarınızın ve varsa manevi zararlarınızın tazminini isteyebilirsiniz.

Soru (4) _____ : İnancımдан dolayı sözle taciz edilirse neler yapabilirim?

Cevap _____ : İnancınızdan dolayı sözlü olarak taciz edilmeniz halinde, tacizin niteliği işlenecek suç da belirleyecektir. Şayet sözlü taciz, tehdit şeklinde meydana gelirse, ortaya çıkan suçun -şartlara göre- TCK. 106 ya da TCK. 115’de tarif edilen suçlara dahil olabileceğini söyleyebiliriz. Bu suçlar, yukarıdaki cevaplarda açıklandığından, sadece atıf yapmakla yetiniyoruz.

Sözlü tacizin hakaret şeklinde meydana gelmesi halinde ise TCK 125. maddede düzenlenen “Hakaret” suçu ortaya çıkacaktır. Madde metni şöyledir:

(1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin

cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir.

(2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur.

(3) Hakaret suçunun;

a) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı,

b) Dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı,

c) Kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle,

İşlenmesi halinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.

Görüleceği üzere, inancından dolayı hakarete uğramak, madde 3/b ve c'ye göre, suçun ağırlaştırılmış hali olarak kabul edilmiştir.

Sözlü tacizin, inancınızla birlikte cinsel bütünlüğünüzün ihlaline de yönelmesi halinde bu tacizin ayrıca TCK 105.maddesindeki “Cinsel Taciz” suçunu da oluşturacağı unutulmamalıdır. Madde metni şöyledir:

(1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikayeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adlî para cezasına hükmolunur.

(2) Bu fiiller; hiyerarşi, hizmet veya eğitim ve öğretim ilişkisinden ya da aile içi ilişkiden kaynaklanan nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle ya da aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan yararlanılarak işlendiği takdirde, yukarıdaki fıkra göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise, verilecek ceza bir yıldan az olamaz.

Ne Yapabilirim? :

Yukarıda açıklanan suç tiplerinin kapsamına giren bir saldırıyla karşılaştığınızı düşünüyorsanız, bu saldırının gerçekleştiği en yakın polis merkezine başvuruda bulunabilir ya da suçun işlendiği yerin bağlı olduğu Cumhuriyet Başsavcılığı'na verilecek iki nüshadan oluşan bir şikâyet dilekçesi ile yasal soruşturmanın başlamasını talep edebilirsiniz. Mağdur/şikâyetçi olarak, gerek polis merkezinde, gerekse savcılık aşamasında, CMK 234/3.maddesine göre, avukatınız bulunmadığı takdirde, talep etmeniz halinde, tarafınıza ücretsiz olarak bir avukat tayin edilmesinin zorunlu olduğunu hatırlatıyor ve bu süreçte bir avukatın hukuki yardımından istifade etmenizi faydalı görüyoruz.

Soru (5)_____: Kimliğimin din hanesini değiştirmek istersem neler yapmalıyım? Engellenirse neler yapabilirim?

Cevap_____: Nüfus Kayıtlarındaki din hanesinin değiştirilmesi için, mahkemelerde herhangi bir dava açmaya gerek yoktur. 29/04/2006 tarihinde yürürlüğe giren Nüfus İşlemleri Kanunu'nun "Nüfus Kaydının Düzeltilmesine İlişkin Esaslar"ı düzenleyen 35.maddesinin 2.fıkrasına göre, nüfus kaydınızın bulunduğu nüfus müdürlüğüne yapacağınız yazılı beyana uygun olarak, talebiniz gibi düzeltilecektir. Madde metni şöyledir:

MADDE 35- (1) Kesinleşmiş mahkeme hükmü olmadıkça nüfus kütüklerinin hiçbir kaydı düzeltilemez ve kayıtların anlamını ve taşıdığı bilgileri değiştirecek şerhler konulamaz. Ancak olayların aile

kütüklerine tescili esnasında yapılan maddi hatalar nüfus müdürlüğünce dayanak belgesine uygun olarak düzeltilir.

(2) Aile kütüklerindeki din bilgisine ilişkin talepler, kişinin yazılı beyanına uygun olarak tescil edilir, değiştirilir, boş bırakılır veya silinir.

Ne Yapabilirim? :

Kanundaki bu açık hükme rağmen, kamu görevlilerinin talebinizi yerine getirmemesi halinde, kamu idaresi aleyhinde, din değişikliği talebinizin yerine getirilmesini ve -varsa- uğramış olduğunuz maddi ve manevi zararlarınızın tazminini amaçlayan bir dava açmanız gerekmektedir. Bu davanın İdare Mahkemeleri'nde açılması gerektiği unutulmamalıdır.

Nüfus Müdürlüğü'ndeki kamu görevlisinin din değişikliği talebinizi özel bir kastla yerine getirmemesi halinde, bu fiilin, -şartları varsa- "İnanç, Düşünce ve Kanaat Hürriyetinin Kullanılmasını Engelleme" suçunu (TCK. 115) ya da "Ayrımcılık" suçunu (TCK 122) oluşturması mümkündür.

Kamu görevlisinin özel bir kastla hareket etmemesi halinde, meydana gelen suç her halükârda "Görevi Kötüye Kullanma" suçunu (TCK 257) oluşturacaktır. Madde metni şöyledir:

(1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız

bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) İrtikap suçunu oluşturmadığı takdirde, görevinin gereklerine uygun davranması için veya bu nedenle kişilerden kendisine veya bir başkasına çıkar sağlayan kamu görevlisi, birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

Görevleri esnasında, inanç hürriyetinin zarar görmesine yol açan fiillerde bulunan kamu görevlileri, inanç hürriyetine engel olma-ayırıcılık yapma gibi özel bir kastla hareket etmeseler de, görevlerine aykırı olarak bu hakkın zedelenmesine yol açan tüm işlem ve fiilleri için, genel olarak, “Görevi kötüye kullanma” suçu kapsamında, sorumlu tutulacaklardır.

Aleyhinde “Görevi kötüye kullanma” suçunun işlendiğini düşünüyorsanız, bu suçun gerçekleştiği en yakın polis merkezine başvuruda bulunabilir ya da suçun işlendiği yerin bağlı olduğu Cumhuriyet Başsavcılığı’na verilecek iki nüshadan oluşan bir şikâyet dilekçesi ile yasal soruşturmanın başlamasını talep edebilirsiniz. Mağdur/şikâyetçi olarak, gerek polis merkezinde, gerekse savcılık aşamasında, CMK 234/3.maddesine göre, avukatınız bulunmadığı takdirde, talep etmeniz halinde, tarafınıza ücretsiz olarak bir avukat tayin edilmesinin zorunlu olduğunu hatırlatıyor ve bu süreçte bir avukatın hukuki yardımından istifade etmenizi faydalı görüyoruz.

Soru (6)____: Basında ve/veya televizyonda iznim olmadan resmim, görüntüm, ses kaydım ve haber çıkarsa neler yapabilirim?

Cevap____: Bu soru, özel hayatın gizliliğinin ihlali ile ilgili olup, böyle bir davranışa maruz kalmanız, sizden izin alınmadan resim, görüntü ve seslerinizin kaydedilmesi ve/veya bu kayıtların sizden izin alınmadan yayınlanması, TCK

134.maddeye göre ayrı ayrı suç olarak tanımlanmıştır. Suçun basın yoluyla işlenmesi halinde ceza yarı oranında artmaktadır Madde metni şöyledir:

(1) Kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal eden kimse, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Gizliliğin görüntü veya seslerin kayda alınması suretiyle ihlal edilmesi halinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.

(2) Kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya sesleri ifşa eden kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Fiilin basın ve yayın yoluyla işlenmesi halinde, ceza yarı oranında artırılır.

Ne Yapabilirim? :

Yukarıda açıklanan suç tipinin kapsamına giren bir davranışla karşılaştığınızı düşünüyorsanız, bu saldırının gerçekleştiği en yakın polis merkezine başvuruda bulunabilir ya da suçun işlendiği yerin bağlı olduğu Cumhuriyet Başsavcılığı'na verilecek iki nüshadan oluşan bir şikâyet dilekçesi ile yasal soruşturmanın başlamasını talep edebilirsiniz. Mağdur/şikâyetçi olarak, gerek polis merkezinde, gerekse savcılık aşamasında, CMK 234/3.maddesine göre, avukatınız bulunmadığı takdirde, talep etmeniz halinde, tarafınıza ücretsiz olarak bir avukat tayin edilmesinin zorunlu olduğunu hatırlatıyor ve bu süreçte bir avukatın hukuki yardımından istifade etmenizi faydalı görüyoruz.

Soru (7) _____ : Polis veya jandarma evime "şikâyet var" diye gelip, sorgulama, arama yapmak ister ve/veya karakola götürmek isterse haklarım ne, ne yapmalıyım? Yazılı arama izni olmadan arama yapabilirler mi?

Cevap _____ : Öncelikle, inancınızdan dolayı (açıklama, ibadet ve yayma hakkı da dahil olmak üzere) hiçbir sebeple doğrudan doğruya şikâyet edilemeyeceğinizi/suçlanamayacağınızı hatırlatmak istiyoruz. Şayet doğrudan inancınızı hedef alan

şikâyetler neticesinde polis veya jandarma baskısına maruz kalıyor iseniz, kamu görevlilerinin bu davranışının yasa dışı olduğunu hatırlatırız.

Bununla birlikte, aleyhinizde yapılan şikâyetlerin, doğrudan inancınızı hedef almamakla birlikte, başka isimler altında yapılması mümkündür (komşuluk hukukundan doğan şikâyetler- çok gürültü yapıyor, gibi; ya da Kat Mülkiyeti Kanunu veya İmar Kanunu'ndan kaynaklanan şikâyetler - mesken olarak gözüken dairenin ibadethaneye çevrilmesi gibi...) Ne var ki, bu gibi şikâyetlerin birçoğu, evinizde arama yapma gibi olağandışı bir uygulamayı haklı kılmamaktadır. Arama yapma hali Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK)'da oldukça sıkı şartlara bağlanmıştır. Öncelikle bilinmesi gereken, CMK 119.maddeye göre, evinizde, işyerinizde ya da kamunun kullanıma açık olmayan kapalı bir alanda arama yapmak için, hâkimin kararının veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emrinin bulunması zorunluluğudur. Madde metni şöyledir:

1) Hâkim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının, Cumhuriyet savcısına ulaşılamadığı hallerde ise kolluk amirinin yazılı emri ile kolluk görevlileri arama yapabilirler. Ancak, konutta, işyerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama, hâkim kararı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının yazılı emri ile yapılabilir. Kolluk amirinin yazılı emri ile yapılan arama sonuçları Cumhuriyet Başsavcılığına derhal bildirilir.

(2) Arama karar veya emrinde;

- a) Aramanın nedenini oluşturan fiil,
 - b) Aranılacak kişi, aramanın yapılacağı konut veya diğer yerin adresi ya da eşya,
 - c) Karar veya emrin geçerli olacağı zaman süresi,
- Açıkça gösterilir.

(3) Arama tutanağına işlemi yapanların açık kimlikleri yazılır.

(4) Cumhuriyet savcısı hazır olmaksızın konut, işyeri veya diğer kapalı yerlerde arama yapabilmek için o yer ihtiyar heyetinden veya komşulardan iki kişi bulundurulur.

(5) Askeri mahallerde yapılacak arama, Cumhuriyet savcısının istem ve katılımıyla askeri makamlar tarafından yerine getirilir.

Görüleceği üzere, hiçbir şekilde ve hiçbir nedenle, yazılı izin olmaksızın arama yapmak mümkün değildir.

Arama ile ilgili bir diğer şart, aramadan beklenen menfaatin hukuka uygun olması zorunluluğudur. Aramanın ne şekilde yapıldığı kadar ne amaçla yapıldığı da önemlidir. CMK 116.maddeye göre:

Yakalanabileceği veya suç delillerinin elde edilebileceği hususunda makul şüphe varsa; şüphelinin veya sanığın üstü, eşyası, konutu, işyeri veya ona ait diğer yerler aranabilir.

Madde metninde yazılı olduğu üzere, yazılı bir arama kararı alabilmek için, şikâyet konusu edilen suçun delillerinin ve/veya suçun failinin elde edilebileceğine yönelik makul bir şüphenin bulunması şarttır.

Arama yapabilmenin anahtar kelimesi “makul şüphe”dir. Aşağıda açıklandığı üzere, polis veya jandarmaya yapılan her şikâyet hakkında arama kararı verilmesi mümkün değildir. Bunun için, şikâyet konusu failin şikâyet olunan tarafından işlendiğine ya da arama yapılacak yerde şikâyet konusu failin failine ya da delillerine ulaşılacağına yönelik bir takım somut olguların varlığı gereklidir.

“Adli ve Önleme Aramaları Yönetmeliği”nin 6.maddesi “makul şüphe”den ne anlaşılması gerektiğini oldukça güzel ve ayrıntılı bir dille açıklamıştır. Bu maddeye göre :

[**AÖAY md.6** -“ Makul şüphe, hayatın akışına göre somut olaylar karşısında genellikle duyulan şüphedir.

...

Makul şüphede, ihbar veya şikayeti destekleyen emarelerin var olması gerekir.

Belirtilen konularda şüphenin somut olgulara dayanması şarttır.

Arama sonunda belirli bir şeyin **bulunacağını** veya belirli bir kişinin **yakalanacağını öngörmeyi gerektiren somut olgular** mevcut olmalıdır.”]

Açıklandığı üzere, makul şüpheye dayanmayan bir arama, yazılı izinle yapılsa dahi, hukuken geçersiz bir arama haline gelecek ve böyle bir aramaya izin veren ve aramayı yapan kamu görevlilerinin, cezai ve hukuki sorumluluğu doğacaktır.

Arama konusunda bilinmesi gereken bir diğer husus, suçüstü veya gecikmesinde sakınca bulunan haller ile firari kişilerin yakalanması hali dışında (gecikmesinde sakınca bulunması halinin dahi makul şüphede olduğu gibi somut bir takım haklı gerekçelere dayanması gerekir, her olumsuz durum gecikmesinde sakınca bulunan hal olarak nitelendirilemez.), konutta, işyerinde veya diğer kapalı alanlarda gece vakti arama yapılamayacağı kuralıdır. CMK 118.madde metni şöyledir:

1) Konutta, işyerinde veya diğer kapalı yerlerde gece vaktinde arama yapılamaz.

(2) Suçüstü veya gecikmesinde sakınca bulunan haller ile yakalanmış veya gözaltına alınmış olup da firar eden kişi veya tutuklu veya hükümlünün tekrar yakalanması amacıyla yapılan aramalarda, birinci fıkra hükmü uygulanmaz.

Arama konusunda dikkat etmeniz gereken diğer hususlar, arama esnasında hazır bulunacak kişilere, arama belgesi verilmesine ve arama sonucu bulunan belgeleri incelenme yetkisine dair yasal dzenlemelerdir.

Özellikle, arama sırasında hazır bulunmanız engellenemeyeceği gibi, avukatınızın da arama esnasında hazır bulunmasına engel olunması, kanunen mümkün değildir. CMK 120. madde metni şoyledir:

(1) Aranacak yerlerin sahibi veya eşyanın zilyedi aramada hazır bulunabilir; kendisi bulunmazsa temsilcisi veya ayırt etme gúcüne sahip hısımlarından biri veya kendisiyle birlikte oturmakta olan bir kişi veya komşusu hazır bulundurulur.

(2) 117 nci maddenin birinci fıkrasında gösterilen hallerde zilyet ve bulunmazsa yerine çağrılacak kişiye, aramaya başlamadan önce aramanın amacı hakkında bilgi verilir.

(3) Kişinin avukatının aramada hazır bulunmasına engel olunamaz.

Arama sonucunda, aramanın nedenini ve şayet arama esnasında bir kısım eşyaya elkonulmuş ise bu eşyaların dökümünü gösterir bir belge, talep etmeniz halinde size verilmek zorundadır. Bu konuda talep etme hakkınızın olduğunu bilmemeniz ve kamu görevlisinin de bu hakkı size hatırlatmaması halinde, aramanın neden ve sonuçları hakkında ve özellikle el konulan eşyaların nelerden ibaret olduğunun tespiti açısından önemli bir delilden mahrum kalacağınızı hatırlatırız. CMK 121.madde metni şoyledir:

1) Aramanın sonunda hakkında arama işlemi uygulanan kimseye istemi üzerine aramanın 116 ve 117 nci maddelere göre yapıldığını ve 116 ncı maddede gösterilen durumda soruşturma veya kovuşturma konusu fiilin niteliğini belirten bir belge ve istemi üzerine elkonulan veya

koruma altına alınan eşyanın listesini içeren bir defter ve eğer şüpheyi haklı kılan bir şey elde edilmemiş ise bunu belirten bir belge verilir.

(2) Birinci fıkrada belirtilen belgelerde, hakkında arama işlemi uygulanan kimsenin, elkonulan eşyanın mülkiyetine ilişkin görüş ve iddialarına da yer verilir.

(3) Koruma altına alınan veya elkonulan eşyanın tam bir defteri yapılır ve bu eşya resmi mühürle mühürlenir veya bir işaret konulur.

Aramayla ilgili söyleyebileceğimiz son önemli husus, arama esnasında elkonulan yazılı belge dokümanları inceleme yetkisinin, sadece Cumhuriyet savcısı ve hâkime ait olduğudur. Bu belgelerin kolluk kuvvetleri tarafından incelenmesi yasaktır. CMK 122.madde metni şöyledir:

1) Hakkında arama işlemi uygulanan kimsenin belge veya kâğıtlarını inceleme yetkisi, Cumhuriyet savcısı ve hâkime aittir.

(2) Belge ve kâğıtların zilyedi veya temsilcisi kendi mührünü de koyabilir veya imzasını atabilir. İleride mührün kaldırılmasına ve kâğıtların incelenmesine karar verildiğinde bu işlemin yapılmasında hazır bulunmak üzere, zilyedi veya temsilcisi ya da müdafii veya vekili çağrılır; çağrıya uyulmadığında gerekli işlem yapılır.

(3) İnceleme sonucu soruşturma veya kovuşturma konusu suça ilişkin olmadığı anlaşılan belge veya kâğıtlar ilgisine geri verilir.

Şikâyet konusu iddia ile ilgili olarak ifadenizin alınması için, karakola ya da Cumhuriyet savcılığına çağrılmanız da mümkündür. Savcılığın ve kolluk kuvvetlerin böyle bir çağrı hakkı vardır. Çağrıya rağmen gelmemeniz durumda zorla getirilmek zorunda kalmanız mümkündür. CMK 145.madde metni şöyledir:

“İfadesi alınacak veya sorgusu yapılacak kişi davetiye ile çağrılır; çağrılma nedeni açıkça belirtilir; gelmezse zorla getirileceği yazılır.”

Yazılı kural bu olmakla birlikte, uygulamada savcılık ya da polisçe tarafınıza telefon edilerek, karakola veya savcılığa ifadenizin alınması için çağrılmanız da mümkündür. Böyle bir durumda, ne amaçla çağrıldığınızın mutlaka telefonda açıklanması gereklidir. Aksi takdirde, telefon yoluyla gelen talebe uymak zorunda olmadığınız gibi, şayet böyle bir görüşme sonrası savcılığa ya da karakola gitmeye karar verir iseniz, yanınızda bir avukatla çağrı yapan kuruma gitmenizin faydalı olacağını hatırlatırız.

Şayet, kolluk kuvvetleri tarafından çağrı yapılmaksızın, zorla (örneğin işten, evden ya da sokaktan alınarak) karakola götürülmeniz söz konusu ise, kolluk kuvvetlerinin yaptığı bu işlemin kanuni karşılığının CMK 90 ve 91. maddelerde düzenlenen “Yakalama ve Gözaltına Alma” işlemi olduğunun bilinmesi gerekir.

Kolluk görevlileri tarafından yapılacak olan yakalamayı düzenleyen CMK 90/2.maddesi şöyledir:

(2) Kolluk görevlileri, tutuklama kararı veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde; Cumhuriyet savcısına veya amirlerine derhal başvurma olanağı bulunmadığı takdirde, yakalama yetkisine sahiptirler.

Görüldüğü üzere, polis/jandarma tarafından yakalanabilmeniz için iki şart vardır:

- 1) Hakkınızda tutuklama kararı verilmesini veya yakalama emri düzenlenmesini gerektiren ve gecikmesinde sakınca olan bir halin bulunması,
- 2) Tutuklama kararı ya da yakalama emri almak için Cumhuriyet savcılığına ya da mahkemeye derhal başvurma imkânının bulunmaması.

İfade için yazılı olarak savcılığa ya da karakola çağrılmanıza rağmen, bu çağrıya uymamanız nedeniyle zorla getirilmek zorunda kalacağınızı yukarıda belirtmiştik. Zorla getirtilmenizi sağlayacak yol, hakkınızda yakalama emri çıkartılmasıdır. Soruşturma evresinde (karakol-savcılık aşamasında) yakalama emri, savcılığın talebi üzerine sulh ceza mahkemesi tarafından yazılı olarak verilir (CMK 98/1).

Yazılı bir yakalama emri bulunduğu ya da yukarıda CMK 90/2'de açıklanan şartların olması halinde yazılı emir aranmaksızın yakalama yapmak mümkündür.

Yine, yakalama için gereken bir diğer şart olan, tutuklama nedeninin bulunması hallerinde de kolluk tarafından yakalama yapılacaktır. CMK 100. madde tutuklama şartlarını düzenlemiştir. Bu maddeye göre:

(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma, hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

Soruşturma evresinde (karakol-savcılık aşamasında) tutuklama kararı, savcılığın talebi üzerine sulh ceza mahkemesi tarafından yazılı olarak verilir (CMK 101/1).

Yazılı bir tutuklama kararı bulunduğu ya da yukarıda CMK 90/2'de açıklanan şartların olması halinde yazılı tutuklama kararı aranmaksızın yakalama yapmak mümkündür.

Yakalanmanız üzerine, yakalama işlemi hakkında kolluk görevlileri tarafından derhal

Cumhuriyet savcılığına haber verilir (CMK 90/5) :

(5) Birinci fıkraya göre yakalanıp kolluğa teslim edilen veya ikinci fıkra uyarınca görevlilerce yakalanan kişi ve olay hakkında Cumhuriyet savcısına hemen bilgi verilerek, emri doğrultusunda işlem yapılır.

Kendisine yakalama işlemi ile ilgili olarak bilgi verilen Cumhuriyet savcısı, serbest bırakılmanıza karar vermez ise, artık hukuken “gözaltına alınmış” sayılırsınız (CMK 91) :

(1) Yukarıdaki maddeye (90.maddeye) göre yakalanan kişi, Cumhuriyet Savcılığınca bırakılmazsa, soruşturmanın tamamlanması için gözaltına alınmasına karar verilebilir. Gözaltı süresi, yakalama yerine en yakın hakim veya mahkemeye gönderilmesi için zorunlu süre hariç, yakalama anından itibaren yirmidört saati geçemez. Yakalama yerine en yakın hakim veya mahkemeye gönderilme için zorunlu süre oniki saatten fazla olamaz.

(2) Gözaltına alma, bu tedbirin soruşturma yönünden zorunlu olmasına ve kişinin bir suçu işlediğini düşündürebilecek emarelerin varlığına bağlıdır.

(3) Toplu olarak işlenen suçlarda, delillerin toplanmasındaki güçlük veya şüpheli sayısının çokluğu nedeniyle; Cumhuriyet savcısı gözaltı süresinin, her defasında bir günü geçmemek üzere, üç gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir. Gözaltı süresinin uzatılması emri gözaltına alınana derhal tebliğ edilir.

Yakalama ve gözaltına alma işlemlerine karşı itiraz etme hakkınız bulunmaktadır (CMK 91/4) :

(4) Yakalama işlemine, gözaltına alma ve gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin Cumhuriyet savcısının yazılı emrine karşı, yakalanan kişi, müdafii veya kanuni temsilcisi, eşi ya da birinci veya ikinci derecede kan hısımları, hemen serbest bırakılmayı sağlamak için sulh ceza hakimine başvurabilir. Sulh ceza hakimi incelemeyi evrak üzerinde yaparak derhal ve nihayet yirmidört saat dolmadan başvuruyu sonuçlandırır. Yakalamanın veya gözaltına alma veya gözaltı süresini uzatmanın yerinde olduğu kanısına varılırsa başvuru reddedilir ya da yakalananın derhal soruşturma evrakı ile Cumhuriyet Savcılığında hazır bulundurulmasına karar verilir.

Gözaltına alınıp serbest bırakılmanızdan sonra, aynı gerekçelere dayanılarak yeniden yakalanıp gözaltına alınmanız mümkün değildir (CMK 91/5) :

(5) Gözaltı süresinin dolması veya sulh ceza hakiminin kararı üzerine serbest bırakılan kişi hakkında yakalamaya neden olan fiille ilgili yeni ve yeterli delil elde edilmedikçe ve Cumhuriyet savcısının kararı olmadıkça bir daha aynı nedenle yakalama işlemi uygulanamaz.

Gözaltına alınıp serbest bırakılmamanız halinde, en geç maddedeki gözaltı sürelerinin sonunda, bir hâkim karşısına çıkarılmak zorundasınız (CMK 91/6) :

(6) Gözaltına alınan kişi bırakılmazsa, en geç bu süreler sonunda sulh ceza hakimi önüne çıkarılıp sorguya çekilir. Sorguda müdafii de hazır bulunur.

İfade vermeniz için savcılığa ya da karakola davet edildiğiniz ya da yakalama işlemi sonucunda gözaltına alındığınız hallerde veyahut tutuklama istemli olarak sorgu hakimliği karşısına çıkartıldığınızda ve son olarak aleyhinizde bir ceza davası açılması halinde, şüpheli veya sanık sıfatıyla sahip olduğunuz haklar şunlardır:

- **Aleyhine isnat edilen suçlamayı öğrenme hakkı (CMK 147/1-b):**

b) Kendisine yüklenen suç anlatılır.

- **Bir avukatın hukuki yardımından, bedel ödemeksizin faydalanma hakkı (CMK 147/1-c, CMK 149):**

c) Müdafî seçme hakkının bulunduğu ve onun hukuki yardımından yararlanabileceği, müdafîin ifade veya sorgusunda hazır bulunabileceği, kendisine bildirilir. Müdafî seçecek durumda olmadığı ve bir müdafî yardımından faydalanmak istediği takdirde, kendisine baro tarafından bir müdafî görevlendirilir.

MADDE 149.- (1) Şüpheli veya sanık, soruşturma ve kovuşturmanın her aşamasında bir veya birden fazla müdafîin yardımından yararlanabilir; kanuni temsilcisi varsa, o da şüpheliye veya sanığa müdafî seçebilir.

(2) Soruşturma evresinde, ifade almada en çok üç avukat hazır bulunabilir.

(3) Soruşturma ve kovuşturma evrelerinin her aşamasında avukatın, şüpheli veya sanıkla görüşme, ifade alma veya sorgu süresince yanında olma ve hukuki yardımda bulunma hakkı engellenemez, kısıtlanamaz.

- **Yakalandığını yakınlarına bildirme hakkı (CMK 147/1-d) :**

d) 95 inci madde hükmü saklı kalmak üzere, yakalanan kişinin yakınlarından istediğine yakalandığı derhal bildirilir.

- **Aleyhine isnat edilen suçlama ilişkin açıklama yapmama, “susma” hakkı. Şüpheli veya sanığın susma hakkını kullanması, suçlamayı kabul etmiş olarak yorumlanamaz ve aleyhinde kullanılamaz (CMK 147/1-e) :**

e) Yüklenen suç hakkında açıklamada bulunmamasının kanuni hakkı olduğu söylenir.

- **Lehine olan delillerin toplanılmasını talep etme hakkı (CMK 147/1-f) :**

f) Şüpheden kurtulması için somut delillerin toplanmasını isteyebileceği hatırlatılır ve kendisi aleyhine var olan şüphe nedenlerini ortadan kaldırmak ve lehine olan hususları ileri sürmek olanağı tanınır.

- **İradenize aykırı olarak alınan beyan ve ifadeler geçerli olmadığı gibi, bu yöntemlerle ifade almak da suçtur (CMK 148) :**

(1) Şüphelinin ve sanığın beyanı özgür iradesine dayanmalıdır. Bunu engelleyici nitelikte kötü davranma, işkence, ilaç verme, yorma, aldatma, cebir veya tehditte bulunma, bazı araçları kullanma gibi bedensel veya ruhsal müdahaleler yapılamaz.

(2) Kanuna aykırı bir yarar vaat edilemez.

(3) Yasak usullerle elde edilen ifadeler rıza ile verilmiş olsa da delil olarak değerlendirilemez.

(4) Müdafî hazır bulunmaksızın kollukça alınan ifade, hakim veya mahkeme huzurunda şüpheli veya sanık tarafından doğrulanmadıkça hükme esas alınmaz.

(5) Şüphelinin aynı olayla ilgili olarak yeniden ifadesinin alınması ihtiyacı ortaya çıktığında, bu işlem ancak Cumhuriyet savcısı tarafından yapılabilir.

Görüldüğü üzere, yakalama, gözaltına alma, ifade alma, tutuklama kararı verme gibi işlemlerin şartları kanunda ayrıntılı olarak düzenlenmiş olup, bu şartlara uymadan yapılan hukuka aykırı yakalama, gözaltına alma, ifade alma ve tutuklama kararları nedeniyle uğradığınız maddi-manevi zararlarınız için CMK 141 ve 142.maddeleri gereği tazminat talep etme hakkınız bulunmaktadır. Madde metni şöyledir:

Tazminat istemi

MADDE 141.- (1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

- a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,
- b) Kanuni gözaltı süresi içinde hakim önüne çıkarılmayan,
- c) Kanuni hakları hatırlatılmadan veya hatırlatılan haklarından yararlandırılma isteği yerine getirilmeden tutuklanan,
- d) Kanuna uygun olarak tutuklandığı halde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen,
- e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmayaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen,
- f) Mahkum olup da gözaltı ve tutuklulukta geçirdiği süreleri, hükümlülük sürelerinden fazla olan veya işlediği suç için kanunda

öngörülen cezanın sadece para cezası olması nedeniyle zorunlu olarak bu cezayla cezalandırılan,

g) Yakalama veya tutuklama nedenleri ve haklarındaki suçlamalar kendilerine, yazıyla veya bunun hemen olanaklı bulunmadığı hallerde sözle açıklanmayan,

h) Yakalanmaları veya tutuklanmaları yakınlarına bildirilmeyen,

i) Hakkındaki arama kararı ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirilen,

j) Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen,

Kişiler, maddi ve manevi her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler.

(2) Birinci fıkranın (e) ve (f) bentlerinde belirtilen kararları veren merciler, ilgiliye tazminat hakları bulunduğunu bildirirler ve bu husus verilen karara geçirilir.

Tazminat isteminin koşulları

MADDE 142.- (1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her halde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır.

(3) Tazminat isteminde bulunan kişinin dilekçesine, açık kimlik ve adresini, zarara uğradığı işlemin ve zararın nitelik ve niceliğini kaydetmesi ve bunların belgelerini eklemesi gereklidir.

(4) Dilekçesindeki bilgi ve belgelerin yetersizliği durumunda mahkeme, eksikliğin bir ay içinde giderilmesini, aksi halde istemin reddedileceğini ilgiliye duyurur. Süresinde eksiği tamamlanmayan dilekçe, mahkemece, itiraz yolu açık olmak üzere reddolunur.

(5) Mahkeme, dosyayı inceledikten sonra yeterliliğini belirlediği dilekçe ve eki belgelerin bir örneğini Devlet Hazinesinin kendi yargı çevresindeki temsilcisine tebliğ ederek, varsa beyan ve itirazlarını onbeş gün içinde yazılı olarak bildirmesini ister.

(6) İstem ve ispat belgelerinin değerlendirilmesinde ve tazminat hukukunun genel prensiplerine göre verilecek tazminat miktarının saptanmasında mahkeme gerekli gördüğü her türlü araştırmayı yapmaya veya hakimlerinden birine yaptırmaya yetkilidir.

(7) Mahkeme, kararını duruşmalı olarak verir. İstemde bulunan ile Hazine temsilcisi, açıklamalı çağrı kağıdı tebliğine rağmen gelmezlerse, yokluklarında karar verilebilir.

(8) Karara karşı, istemde bulunan, Cumhuriyet savcısı veya Hazine temsilcisi, istinaf (*temyiz*) yoluna başvurabilir; inceleme öncelikle ve ivedilikle yapılır.

Tazminata dair talepleriniz bu maddeler ile sınırlı olmayıp, idare ya da hukuk mahkemelerinde de maddi ve manevi tazminat talepli dava açmakta ve suç teşkil eden işlemler nedeniyle kamu görevleri hakkında suç duyurusunda bulunmakta serbestsiniz.

Şayet yaşadığınız hak ihlâlini AİHM'e taşımak istiyor iseniz, iç hukuk yollarını tüketmek ve ihlâl CMK 141'deki işlemlerden dolayı meydana geldi ise CMK 142'ye göre tazminat talep etme yoluna başvurmak zorunda olduğunuzu hatırlatırız.

EV TOPLULUĞU HAKLARI:

Soru (8) _____ : -Birkaç aileden oluşan bir topluluğuz ve kendi evlerimizde haftada 1-2 kez toplanıyoruz. Bunun için bir izin almamız gerekiyor mu?

Cevap _____ : Anayasanın "Cumhuriyetin niteliklerini" gösteren 2. maddesi Türkiye Cumhuriyetini, "laik" bir Devlet olarak belirtirken, madde gerekçesinde laiklik deyimini aynen,

"... hiçbir zaman dinsizlik anlamına gelmeyen laiklik ise, her ferdin istediği inanca mezhebe sahip olabilmesi, ibadetini yapabilmesi ve dinî inançlarından dolayı diğer vatandaşlardan farklı bir muameleye tâbi kılınmaması anlamına gelir" şeklinde açıklamıştır.

Anayasamızın bu bağlayıcı hükmüne göre, herkes dilediği dini seçmekte ve dilediği inanç ve mezhebe sahip olmakta serbesttir. Anayasanın 14 üncü maddesi hükmüne aykırı olmamak koşulu ile herkes seçtiği din ve inancın ibadet ve törenlerini düzenleyip, bunlara katılabilecektir.

Bu hak, yazımızın başında da açıkladığımız gibi, uluslararası sözleşmelerle de korunmuştur (AİHS 9.md.).

Bu hakkın doğal bir sonucu olarak, ibadetin nerelerde ve nasıl yerine getirilebileceği hususunda iç hukukta düzenleme yapma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bir hakkı soyut olarak tanıyıp, hakkın gereklerinin yerine getirilmesini mümkün kılan somut düzenlemelerden kaçınmak ya da başka gerekçelerle hakkın kullanımına engel olmak, aslında o hakkı tanımamak anlamına gelmektedir.

İmar Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 5.maddesinde "binalar" ,

"kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme ve dinlenmelerine veya ibadet etmelerine yarayan, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılar" olarak tanımlanmıştır.

Bu tanımda dikkati çeken husus, kullandığımız yapılarda aynı zamanda ibadet etme hakkımızın da bulunduğudır. Bu hak, yukarıda açıklanan ve uluslararası sözleşmelerle de koruma altına alınmış din, vicdan ve düşünce özgürlüğünün doğal bir sonucudur. Bu sayede hiçbir kişi, evinin ya da çalışıyorsa işyerinin dışında ibadet etmeye zorlanamaz.

İbadet özgürlüğü, kişinin sadece tek başına yapılacağı bir ibadeti değil, aynı zamanda toplu olarak ibadet etme hakkını da koruma altına almaktadır.

Bu açıdan bakıldığında, evinizde birkaç aile ile birlikte ibadet etmeniz hukuka aykırı ve suç oluşturan bir yanı yoktur Ancak, unutulmaması gereken husus, binanın asli kullanım amacının ev (ya da işyeri) olmasıdır. Barınmak ya da çalışmak amacıyla kullandığınız binanın bir bölümünü, asli amacı ortadan kaldırmayacak şekilde, ibadet etmeye uygun bir hale getirmeniz de (yapıda imara aykırı tarzda esaslı inşaat faaliyetlerinde bulunmamak kaydıyla) mümkündür.

Evde/işyerinde ibadet etmek için, herhangi bir kuruma bildirimde bulunma ya da izin alma zorunluluğunuz yoktur. Ancak, özellikle apartman dairesinde yaşıyorsanız, komşuluk hukukundan kaynaklanan sorumluluklarınıza aykırı davranamayacağınızı bilmelisiniz. Bu sorumluluklarınız Kat Mülkiyeti Kanunu (KMK) 18.maddede belirtilmiştir. Madde metni şöyledir:

(1) Kat malikleri, gerek bağımsız bölümlerini, gerek eklentileri ve ortak yerleri kullanırken doğruluk kaidelerine uymak, özellikle birbirini

rahatsız etmemek, birbirinin haklarını çiğnememek ve yönetim plânı hükümlerine uymakla, karşılıklı olarak yükümlüdürler.

(2) Bu kanunda kat maliklerinin borçlarına dair olan hükümler, bağımsız bölümlerdeki kiracılara ve oturma (Süknâ) hakkı sahiplerine veya bu bölümlerden herhangi bir suretle devamlı olarak faydalananlara da uygulanır; bu borçları yerine getirmeyenler kat malikleriyle birlikte, müteselsil olarak sorumlu olur.

KÜÇÜK TOPLULUK HAKLARI :

Soru (9) :

- 15-20 kişiden oluşan bir topluluğuz. Bir yer kiralamak ve orada toplanmak istiyoruz. Bir apartman dairesi mi (mesken), yoksa bir işyeri mi hukuki statü olarak daha iyidir?
- Bu yere kilise ya da ibadethane diyebilir miyiz? Ve kilise binası olarak tanıtabilir miyiz?
- Kiraladığımız bu yer için bildirim yapma zorunluluğumuz var mı? Var ise nereye ve nasıl bildireceğiz?
- Polis toplantılarımızı ya da törenlerimizi kameraya almak isterse engelleme hakkımız var mı?
- Halka açık toplantılar yapabilir miyiz? Yazılı broşürler ile halkı davet edebilir miyiz?
- Resmi kurumlar bu yerin kilise ya da ibadethane olamayacağını söyleyip kapatmak isterlerse neler yapabiliriz? Kapatma hakları var mıdır?

- Komşularımız bizi bu binadan çıkarmak isterlerse ne yapabiliriz?

Cevap _____ :

Anayasa, yasalar ve uluslararası sözleşmelerde, asıl olanın ibadet özgürlüğü olduğunu söylenmekte ise de, uygulamaya hakim olan zihniyette, çoğunluğun sahip olduğu dini inanışa göre örgütlenen ve işleyen ibadethane kurma faaliyetlerine gösterilen “boşgörünün”, ülkede azınlıkta kalan diğer dinlerin mensuplarından esirgendiği ve ibadethane kurma çabalarının engellenmesi ya da zorlaştırılması amacıyla ciddi bir direnç gösterildiği, bilinmektedir.

Ulusal kanunlarda (Kat Mülkiyeti Kanunu, İmar Kanunu, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu vs.) bulunan bir takım düzenlemeler gerekçe gösterilerek, ibadethane kurma, dini amaçlı toplantı ve tören düzenleme hakları engellenmeye çalışılmaktadır.

Geçen süreç içinde, özellikle ulusal kanunlardaki insan hak ve özgürlüklerine aykırı düzenlemelerin uluslararası sözleşmelere uyumlu hale getirilmesi amacıyla, kanunlarda yapılan değişikliklerin, uygulamaya hakim görüşteki katılışmayı kırmakta yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Buna rağmen, yapılması gereken, kanunlardaki düzenlemelerin insan hakları lehine geniş yorumlanmasını talep etmekten vazgeçmemek olmalıdır.

Soruya döner isek;

- 1) Amaç, sadece ibadete mahsus bir yer yaratmak ise, ne bir apartman dairesi (mesken) ne de işyeri kiralamak/satın almak, hukuki statü açısından size istediğiniz gibi bir koruma sağlayacaktır. Tek tek kişilerden oluşan ve bir tüzel kişiliği bulunmayan topluluklar yerine, bir dernek ya da bir vakıf tüzel kişiliği altında yapacağınız yer kiralama/satın alma işlemleri size kısmî bir

hukuki bir koruma sağlamaktadır. Buna ilişkin açıklama aşağıda “Dernekleşen Kiliseler” kısmında bahsedilmiştir.

2) Ancak, yine de 8.soruya verdiğimiz cevaplar dikkate alındığında, mesken amaçlı bir yerin tutulması – bu yeri topluluk üyelerinden bir kısmının gerçekten de mesken olarak kullanması halinde- , toplu ibadet etme imkanını da beraberinde getirecektir.

3) Kat Mülkiyeti Kanunu’nun (KMK) geçerli olduğu toplu konut yerleşimlerinde kiralayacağınız yer, kat mülkiyeti kütüğünde büyük bir ihtimalle mesken veya işyeri gibi bağımsız, yahut depo, garaj, toplantı odası v.s. gibi ortak kullanım yeri olarak kayıtlı olacaktır.

4) Keza, kiraladığınız/satın aldığınız yerin müstakil bir bina olması da mümkündür ve bu yer, imar düzenlemesi içinde tapuda konut ya da işyeri olarak gözükecektir.

5) KMK açısından bakıldığında, bir apartman içinde bağımsız bir ibadethane bölümü yaratmak, hem çok kolay, hem de çok zordur. Çok kolaydır, çünkü, ibadethane talebini hakim din açısından ele aldığımızda, aynı apartmanda yaşayan ve aynı dini paylaşan kat maliklerinin, ortak ibadet edebilmek için, apartmanlarında, apartman sakinlerinin ortak kullanımını için ayrılmış depo, toplantı odası gibi bağımsız bir yeri, tüm kat maliklerinin ortak vereceği karar ile bir mescide çevirmeleri, akabinde yine ortak bir karar ile apartman yönetim planını değiştirerek, tapuda Kat Mülkiyeti Kütüğü’nde ortak kullanım yeri (örneğin toplantı odası) olarak gözüken bu bölümü ibadethane (mescit) olarak kaydedilmesini sağlayabilmeleri mümkündür. Ne var ki, aynı talebin, aynı apartmanda oturan azınlık din mensupları tarafından dile getirilmesi halinde, hakim dine mensup apartman kat malikleri tarafından böyle bir onayın verilmesi pek mümkün görülmemektedir. Görüldüğü üzere, apartmanlarda mevcut ortak kullanım yerini, apartman sakinlerinin ibadet

edilebileceği bir yer haline getirmede sorun hukuktan değil, karşılıklı anlayış, hoşgörü ve empati eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

6) Apartmanın ortak kullanım alanları dışında kalan ve kat mülkiyeti kütüğünde mesken olarak gözüken bir apartman dairesini kiraladığınız ya da satın aldığınızda, bu mekânı mesken değil de toplantı yeri olarak kullanabilmeniz, kat maliklerinin tamamının alacağı yazılı bir kararla mümkündür. Ancak bu yeri açıkça ibadethane ya da kilise olarak isimlendirmeniz mümkün değildir.

7) Bir apartman dairesi değil de müstakil bir ev satın almanız ve bu binayı resmi olarak kilise (ibadethane) statüsüne kavuşturmak istemeniz halinde, izlemeniz gereken yolun, İmar Kanunu'na uygun olması gereklidir. İmar Kanunu'nun Ek.2.maddesine göre:

(1) İmar planlarının tanziminde, planlanan beldenin ve bölgenin şartları ile müstakbel ihtiyaçları göz önünde tutularak lüzumlu ibadet yerleri ayrılır.

(2) İl, ilçe ve kasabalarda mülki idare amirinin izni alınmak ve imar mevzuatına uygun olmak şartıyla ibadethane yapılabilir.

8) Görüldüğü gibi, satın aldığınız müstakil binanın kilise olarak tescilini sağlamak için öncelikle bina, kayıtlı olduğu imar planında, ibadethane olarak gözükmek zorundadır. İmar planında ev ya da işyeri olarak gözüken müstakil binaya ait imar planını değiştirme yetkisi, belediyelere aittir.

9) Maddenin ikinci fıkrasında, yaşadığınız yerdeki mülki amire (vali-kaymakam) yaptığınız başvuru sonucu, ibadethane ihtiyacınız kabul edilirse, bu durumda da satın aldığınız müstakil evin imar kayıtlarının ibadethane olarak düzeltilmesi ve tapuya tescili mümkün olacaktır.

10) Mülki amirin bu yetkisi, bir kamu hizmeti olarak devletin vatandaşları için ibadethane yaratma zorunluluğundan da doğmaktadır. İmar Kanunu md.9/3'e göre:

“Bir kamu hizmetinin görülmesi maksadı ile resmi bina ve tesisler için imar planlarında yer ayrılması veya bu amaçla değişiklik yapılması gerektiği takdirde, Bakanlık, valilik kanalı ile ilgili belediyeye talimat verebilir veya gerekirse imar planının resmi bina ve tesislerle ilgili kısmını re'sen yapar ve onaylar.”

11) Devletin, hakim din mensuplarına ait ibadet işlerini, Diyanet İşleri Başkanlığı kanalı ile, bir kamu hizmeti olarak yerine getirdiği dikkate alındığında, vatandaşı olduğu diğer azınlık din mensuplarının ibadet ihtiyaçlarına yönelik taleplerine, “laiklik” kavramına atıfta bulunarak, sırt çevirmesi ayrımcılıktır.

12) Ne var ki bu yol, yukarıda bahsedildiği kadar kolay işlememekte, azınlık din mensuplarının ibadethane açma girişimleri, ciddi bir engellemeyle karşılaşmakta, konu adli mercilere taşınmaktadır.

13) Nitekim, İstanbul Protestan Kilisesi Vakfı'nın, bir cemaat üyesinin mülkiyetinde olup da vakfa bağışladığı müstakil bir evi kilise olarak tescil ettirmek amacıyla, 1999 yılında başlattığı ve mahkemeye taşınan süreç, evrensel insan haklarına uyum süreci neticesinde İmar Kanunu'nda yapılan değişiklikler sonucunda (15.07.2003 tarih ve 4928 sayılı kanun ile İmar Kanunu'nda “cami” olarak yer alan kelimeler “ibadet yeri” olarak ve ek madde 2/2'de “müftü” kelimesi “mülki idare amiri” olarak değiştirilmiştir) müstakil binanın "konut" imarının İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 25 Ağustos 2005'te “İbadet Yeri” olarak değiştirilmesi ve İstanbul Valiliği'nin 18 Ağustos 2006'da binaya "ibadethane" statüsü vermesiyle sonuçlanmış ve bu kilise, Lozan Anlaşması'yla resmen tanınmış dini azınlıklar dışında kalan

diğer azınlık din mensupları tarafından, resmi olarak açılması ve tanınması sağlanan ilk kilise olmuştur.

- 14) Görüleceği üzere, kiraladığınız/satın aldığınız yere resmi anlamda ibadethane diyebilmeniz, KMK'ya göre (ortak kullanım yerlerine ilişkin yukarıda 5.paragrafta yapılan açıklama hariç olmak üzere) nerdeyse imkânsızdır. Müstakil binalarda ise, İmar Kanunu'ndaki gerekli yasal prosedürü izlemediğiniz sürece mümkün olmayacaktır.
- 15) Sahip olduğunuz mekân, yukarıda açıklandığı üzere, resmen bir kilise olarak tanınmış ise, zaten bu yerlerde yapılan toplantı ve törenlerin 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na (TGYK) tabi olmaması, doğası gereğidir. Bu toplantılar için bildirim zorunluluğunuz yoktur.

16) Şayet, kiraladığınız/satın aldığınız yeri resmi anlamda ibadethane olarak tanıtamamış iseniz, burada yapacağınız toplantılar, kamuya açık olmamak kaydıyla, yine TGYK'ya tabi değildir ve bildirim zorunluluğu yoktur..

17) Kaldı ki dini toplantı ve törenler TGYK 4.maddede yer alan istisnalara dâhil olup, bu istisnalara TGYK uygulanmaz. Kanununun 4/b fıkrası,

*b) Kanunlara uymak, kendi kural ve sınırları içinde kalmak şartıyla kanun veya gelenek ve göreneklere göre yapılacak toplantı, tören, şenlik, karşılama ve uğurlamalar...'*in bu kanun kapsamında değerlendirilemeyeceğini söylemektedir.

18) Bu açıdan bakıldığında, sahip olduğunuz dinin gelenek ve kuralarına uygun bir tören ya da toplantı yapmak için TGYK'da yer alan bildirim zorunluluğuna uymak zorunda değilsiniz.

19) Şayet yapacağınız toplantı, dini bir tören değil de, dininizi tanıtmak vs. gibi bir amacı olan ve kamuya açık olması düşünülen bir toplantı olacak ise ve bu

toplantının duyurusunu görsel ve işitsel olanaklar kullanarak kamuya duyurmak istiyorsanız, bu takdirde bu toplantınız TGYK kapsamına girecektir. (Dernek olarak yapılan, halka açık olsun ya da olmasın, kapalı yer toplantılarının TGYK kapsamı dışında tutulduğunu belirtmek isteriz.)

20) Bu durumda, bu toplantının yapılabilmesi için fiil ehliyetine sahip ve 18 yaşını doldurmuş en az 7 kişinin oluşturduğu bir düzenleme kurulunun (TGYK 9) , tüm kurul üyelerince imzalanmış yazılı bir bildirim, toplantıdan en az 48 saat önce, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik ya da kaymakamlığa vermesi gerekir (TGYK 10).

21) Toplantı esnasında valiliğin ya da kaymakamlığın belirleyeceği bir kişi, hükümet komiseri sıfatıyla toplantıya katılır ve isterse toplantıyı teknik ses alma cihazları, fotoğraf veya filme çekme yoluyla kaydedebilir. Buna engel olunamaz (TGYK 13/1-2).

22) “Komiser” kelimesi katılan kişinin polis memuru olduğu anlamına gelmez, aksine, kolluk kuvvetlerinin hükümet komiseri olarak görev alması kanunen mümkün değildir (TGYK 13/1).

23) Düzenleme komitesi talep etmedikçe toplantıya güvenlik güçlerinin müdahalesi mümkün değildir (TGYK 12).

- 24) İbadethanelerin kanuna aykırı olması sebebiyle kapatılması sorununa baktığımızda, bu ihtimal her zaman mevcuttur. İmar Kanunu’nda ve yönetmeliklerde, imara aykırı yapıların mühürlenip kapatılacağı ve hatta yıkılacağına yönelik düzenlemeler mevcuttur. İmar Kanunu’nun geçici 1.maddesine göre :

Herhangi bir sahada bulunan ve 2981 sayılı Kanunun yürürlüğünden sonra yapılan yapılar bölgesinin teşekkül şartlarına, imar planı esaslarına ve yönetmelik hükümlerine aykırı maksatlar için

kullanılamaz. Bu gibi yapılar Kanunun yayımı tarihinden itibaren 3 ay içinde inşa ettirenlerce eski şekline getirilir. Aykırılık bu süre sonunda düzeltilmezse Belediye veya valilikçe yapılır veya yaptırılır ve masrafı % 20 fazlası ile yapı sahibinden tahsil edilir.

25) Aynı kanunun 42. maddesi de ruhsata veya imar mevzuatına aykırı yapılar için para cezası verilmesini düzenlemektedir.

26) Yine TCK 184.maddesi, inşaat faaliyetleri dolayısıyla “ İmar kirliliğine neden olma” başlığı altında bir suç tipi tanımlamıştır:

“(1) Yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Yapı ruhsatı olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3) Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır.

(5) Kişinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkum olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar.”

27) İmar Kanunu'ndaki düzenlemelerin, hangi dine mensup olduğuna bakılmaksızın, bütün ibadet yerleri için geçerli olmasına ve imara aykırı olarak kurulmuş tüm ibadethanelerin aynı yaptırımlara maruz kalması gerekirken, ülkemizde cami olarak inşa edilen yapıların büyük bir oranının imara aykırı olarak, kaçak yapıldığı ve bunların yıkımı/engellenmesi için ciddi bir girişimin olmadığı bilinmektedir. Hatta Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun'un 35.maddesi, izinsiz ibadete açılmış olan ibadethanelerin yönetiminin 3 ay içinde Diyanet'e devredilmesini ve buraya kadrolu din adama atanmasını dahi düzenlemektedir:

“Cami ve mescitler Diyanet İşleri Başkanlığının izni ile ibadete açılır ve Başkanlıkça yönetilir. Hakiki ve hükmi şahıslar tarafından yapıldığı halde izinli veya izinsiz olarak ibadete açılmış bulunan cami ve mescitlerin yönetimi üç ay içinde Diyanet İşleri Başkanlığına devredilir. Diyanet İşleri Başkanlığınca buralara imkanlar nispetinde kadro tahsis edilir. Kadro tahsis edilinceye kadar buralarda görev yapanların mesleki ehliyetleri ile ilgili esas ve usuller yönetmelikle düzenlenir.”

28) Kamu otoriteleri, bir taraftan azınlık din mensuplarının ibadethane açma hakkını kanuni bir takım gerekçelerle engelleme yoluna giderken, hakim dine ait ibadethanelere, kanuna aykırı olarak kurulup kurulmadığına bakılmaksızın, kadrolu din adamı tahsis etmesi, sahip olduğu inanışa göre vatandaşları arasında ciddi bir ayrımcılık yaptığının göstergesidir.

- 29) Son olarak, kiraladığınız daireden çıkarılıp çıkarılamayacağınız hususunu açıklamaya kavuşturmak gerekmektedir.

30) Unutulmamalıdır ki, kira akdi iki taraflı bir sözleşmedir ve sözleşme imzalarken, bina sahibine bu yeri ne amaçla kullanacağınızı da yazılı olarak taahhüt etmekteyiz. Birçok kira akdinde -taraflar arasında aksine bir

düzenleme olmadığı sürece- amaca aykırı kullanma, bir tahliye sebebidir. Böyle olunca, kiralama esnasında şayet binayı bir ev ya da bir işyeri olarak kullanacağınızı beyan etmiş iseniz, bu yeri ibadethaneye çevirip sadece ibadethane olarak kullanmanız, akde aykırılık oluşturacak ve her şeyden önce mal sahibinin sizi tahliye etmek için yasal yollara başvurmasına sebep olacaksınız.

31) Bunun dışında, kanunda yazılı şartlar oluştuğunda, komşularınızın sizi tahliye etme, şayet daire size aitse sizi bu daireyi satmak zorunda bırakmaları gibi haklar, KMK'da düzenlenmiştir. KMK md. 24/2'ye göre:

“(2) Anagayrimenkulün, kütükte mesken olarak gösterilen bağımsız bir bölümünde sinema, tiyatro, kahvehane, gazino, pavyon, bar, kulüp, dans salonu ve emsali gibi eğlence ve toplantı yerleri ve fırın, lokanta, pastahane, süthane gibi gıda ve beslenme yerleri ve imalâthane, boyahane, basımevi, dükkân, galeri ve çarşı gibi yerler, ancak kat malikleri kurulunun oybirliği ile vereceği kararla açılabilir. Bu karar yöneticinin veya kat maliklerinden birinin istemi üzerine bütün bağımsız bölümlerin kat mülkiyeti kütüğündeki sahifelerine şerh verilir.”

32) Mal sahibi ile kütükte mesken olarak gözüken dairenin başka bir amaçla dairenin kullanımı konusunda anlaşmış olabilirsiniz, ne var ki, bu anlaşmaya tüm kat malikleri tarafından yazılı izin verilmediği takdirde, komşularınız tarafından tahliye edilmeniz amacıyla dava açılması mümkündür.

33) Yine aynı apartmanda yaşıyor olmaktan kaynaklanan sorumluluklarınız KMK 18.maddede belirtilmiştir:

“(1) Kat malikleri, gerek bağımsız bölümlerini, gerek eklentileri ve ortak yerleri kullanırken doğruluk kaidelerine uymak, özellikle birbirini

rahatsız etmemek, birbirinin haklarını çiğnememek ve yönetim plânı hükümlerine uymakla, karşılıklı olarak yükümlüdürler.

(2) Bu kanunda kat maliklerinin borçlarına dair olan hükümler, bağımsız bölümlerdeki kiracılara ve oturma (Süknâ) hakkı sahiplerine veya bu bölümlerden herhangi bir suretle devamlı olarak faydalananlara da uygulanır; bu borçları yerine getirmeyenler kat malikleriyle birlikte, müteselsil olarak sorumlu olur.”

34) Bu sorumluluklara aykırı davranışlarınız nedeniyle de komşularınız KMK 33.maddeye göre hakimin müdahalesini talep edebileceklerdir:

“(KMK 33) - Kat malikleri kurulunca verilen karara razı olmayan veya kat maliklerinden birinin yahut onun katından kira akdine, oturma (Sükna) hakkına veya başka bir sebebe dayanarak devamlı surette faydalanan kimsenin, borç ve yükümlerini yerine getirmemesi yüzünden zarar gören kat maliki veya kat malikleri, anagayrimenkulün bulunduğu yerin sulh mahkemesine başvurarak, hâkimin müdahalesini isteyebilir. Hâkim, ilgilileri dinledikten sonra, bu kanuna ve yönetim plânına ve bunlarda bir hüküm yoksa, genel hükümlere ve hakkaniyet kaidelerine göre derhal kararını verir ve bunun, tespit edeceği kısa bir süre içinde yerine getirilmesi lüzumunu ilgiliye tefhim veya tebliğ eder.”

34) Son olarak, komşularınız, maliki bulunduğunuz dairenin satılmasını da talep etmek hakkına sahiptir. KMK 25.maddeye göre:

“Kat maliklerinden biri bu kanuna göre kendisine düşen borçları ve yükümleri yerine getirmemek suretiyle diğer kat maliklerinin haklarını, onlar için çekilmez hale gelecek derecede ihlâl ederse, onlar, o kat malikinin müstakil bölümü üzerindeki mülkiyet hakkının kendilerine devredilmesini hâkimden isteyebilirler. Bu gibi bir kat maliki hakkında,

bağımsız bölümün mülkiyetinin dava tarihindeki değeri o kat malikine ödenerek bu mülkiyetin diğer kat maliklerine, arsa payları oranında devredilmesi için dâva açılmasına kat malikleri kurulunca karar verilir; bu kararı almak için çoğunluk sağlanamazsa veya kat maliklerinden bir kısmı bu dâvayı açmak istemezse, dâvayı öteki kat malikleri açar ve dâvalının bağımsız bölümünün mülkiyeti, dâvayı açmış olan kat maliklerine, arsa payları oranında devrolunur.

Aşağıdaki durumlarda, birinci fıkrada yazılı çekilmezlik, her halde mevcut farz edilir:

a) Ortak giderlerden ve avanstan kendine düşen borçları ödemediği için hakkında iki takvim yılı içinde üç defa icra veya dava takibi yapılmasına sebep olunması;

b) Anagayrimenkulün bulunduğu yerin sulh hâkimi tarafından 33 üncü madde gereğince verilen emre rağmen, bu kanunda yazılı borç ve yükümleri yerine getirmemek suretiyle öteki kat maliklerinin haklarını ihlâl etmekte devamlı olarak bir yıl ısrar edilmesi;

c) Kendi bağımsız bölümünü randevu evi veya kumarthane veya benzeri yer olarak kullanmak suretiyle ahlâk ve âdaba aykırı harekette bulunması.

Bu maddedeki dava hakkı, sebebinin öğrenilmesi tarihinden başlayarak altı ay ve her halde dava hakkının doğumundan başlayarak beş yıl içinde kullanılmazsa ve dava sebebi de ortadan kalkmışsa düşer.”

35) Bu düzenlemelerden, evinizde ya da işyerinizde ibadet etme hakkınıza engel olunacağına ve bu sebeple tahliye edilebileceğinize dair bir sonuç çıkartılmamalıdır. Başından beri söylediğimiz gibi, evde ya da işyerinde ibadet etme hakkı, KMK'daki yasaklar kapsamına girmeyen, temel insan haklarındandır.

DERNEKLEŞEN KİLİSELER _____ :

Soru (10) _____ : Bir bina kullanıyoruz devlet kilise olarak tanımadığı için dernekleştik. Dernekleşmenin tanınma sürecinde ne gibi yararları vardır?

Cevap _____ : Dernekler, yasal tanımları itibariyle kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarını ifade etmektedir.

Dernekleşme ile kişilerden oluşan toplulukları, yasal olarak bir grup sıfatıyla bir tüzel kişilik altında tanınmış hale gelmektedir. Bu anlamda resmi kurumlar nezdinde, bu grupların varlığı, dernek tüzel kişiliği ile birlikte hukuki netlik, konum ve görünürlük kazanmış olacaktır.

Ayrıca sadece kişilerden oluşan bir topluluk olarak; örneğin: yardım toplama, yurtdışından yardım alınması, kapalı yer toplantısı organize etme, konferans düzenleme gibi faaliyetler izne tabii ve daha ağır hukuki şartlara tabii iken, dernek olarak bu faaliyetlerin yapılması çok daha kolaylık arz edebilmektedir. Örneğin: gerçek kişilerin halka açık kapalı yer toplantısı yapabilmeleri yukarıda 9. soru cevabında açıklandığı gibi bildirim, düzenleme komitesi oluşturulması ve hükümet komiserinin toplantıya katılımı gibi şartlara tabii iken; derneklerin üyelerine ya da halka açık kapalı yer toplantısı yapabilmeleri herhangi izne ya da bildirim şartına bağlı değildir.

Dernek binasının ve merkezinin bulunması, ücret karşılığında bir kişi istihdam edebilme, yayın bastırabilme, tanıtıcı web sayfasına sahip olup bu web sayfası

üzerinden derneği tanıtıcı ve bilgilendirici faaliyetlerde bulunabilme gibi imkanlar da yukarıda verilen örneklere ek olarak dernekleşmenin faydaları arasında sayılabilir.

Dernek kurulması ve bu şekilde tüzel kişilik kazanılması ile devlet tarafından kilise kurma hakkı ve ibadet etme hakkı bir hak olarak tanınmış bulunmaktadır. Dernekler mevzuatında derneklerin merkez dışında şube ya da temsilcilik açmaları da mümkündür. Farklı illerde bulunan grupların dernek merkezine bağlı olarak şube şeklinde örgütlenmeleri ve şube olarak bir yer kiralayıp faaliyette bulunmaları mümkündür.

Soru (11) ____: Kilise binası ve dernek ofisi aynı alan içinde olabilir mi?

Cevap ____: Kilise binası ve dernek ofisinin aynı bina içerisinde olmasında bir sakınca bulunmamaktadır. Dernek binasının sadece dernek işlerine hasredilmesine dair kanuni bir zorunluluk yoktur.

Dernek binasının, diğer bir mesleğin ifası açısından sakınca bulunmadığı hallerde (örneğin: dernek merkezi ile avukatlık bürosunun aynı mekanda olması gibi..)her ikisinin de aynı çatı altında bulunmasında bir engel bulunmamaktadır.

Soru (12) ____: Denetlemede ibadet nedeni ile derneği amacı dışında kullanıyorsunuz diye bir suçlama gelebilir mi?

Cevap ____: Dernekler Kanunu 4. maddesi uyarınca, derneğin amacının dernek tüzüğünde belirtilmesi zorunludur.

Dernek tüzüğü 2. maddesinde derneğin amacı detaylı olarak hüküm altına alınmıştır. Tüzük madde metni aşağıdadır:

“Madde 2. Derneğin amaçları aşağıdaki gibidir:

- a) Gerek Türk uyruğunda ve gerekse yabancı uyrukta olsun, Hıristiyanlığın Protestan Mezhebine mensup kişilerin ibadet ihtiyaçlarının karşılanması için çaba sarf etmek;
- b) Amaç konusuna uygun olarak her türlü taşınır ve taşınmaz mallar satın almak, bunlar üzerinde her türlü tasarrufta bulunmak. Bu hakları tesis edebilme, kaldırabilme ve değiştirebilme yetkilerine sahip olmak;
- c) Türkiye’de din ve inanç hürriyetinin, Evrensel İnsan Hakları Hukuku’na paralel bir şekilde gelişmesi için çaba sarf etmek;
- d) Din ve inanç hürriyetinin geliştirilmesi bakış açısıyla, toplumda bulunan önyargıların azaltılması ve bir hoşgörü kültürünün geliştirilmesi için çaba sarf etmek;
- e) İlgi duyanlara ve öğrenmek isteyenlere Hıristiyanlığın ne olduğunu ve ne olmadığını anlatmak, açıklamak;”

Maddenin (a) bendine göre; dernek, ibadet ihtiyacının karşılanması için çaba sarf edecektir. Yine (e) bendi uyarınca derneğin amaçlarından biri ilgi duyanlara ve öğrenmek isteyenlere Hıristiyanlığın ne olduğunu ve ne olmadığını anlatmak, açıklamaktır.

Dernek denetimi yapıldığında, tüzükteki bu hükümlere göre derneğin, Hıristiyanlığın Protestan Mezhebine mensup kişilerin ibadet ihtiyaçlarının karşılanması için çaba sarf etmesinde yasal bir aykırılık bulunmamaktadır. Derneğin bu ibadeti yapmak isteyen kişilere bir yer göstermesi veya böyle bir yer bulunması için çaba sarf etmesinde hukuki bir engel bulunmamaktadır. Derneğin amacını

gerçekleştirmek için bu kişilere ibadet imkanı tanınması halinde amaca aykırı faaliyetten söz edilmesi mümkün değildir.

Dernek tüzüğü 3 (a) ve (i) maddesine göre derneğin çalışma ve faaliyet alanlarından biri de amaca uygun olarak toplantı düzenlemektir. Bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde derneğe üye olan ya da olmayan kişilerin ibadet ihtiyacının karşılanması amacıyla toplantılar düzenlenmesi mümkündür.

Soru (13) : Derneği kapatmak isterlerse binayı açık tutabilir miyiz?

Cevap : Dernekler Kanunu 4. maddesinde dernek tüzüğünde yer alması zorunlu hususlardan biri olarak “dernek merkezi” belirtilmiştir. Derneğin faaliyetlerini yürütebilmesi açısından bir merkezi ve bu merkezin de bir adresi olması zorunludur.

Dernek ile taşınmaz sahibi bir şahıs arasında bir kira sözleşmesi akdedilerek dernek olarak faaliyete başlanmış bir yerde, derneğin kapatılması halinde bu kira sözleşmesi de geçersiz hale gelecektir. Derneğin kapatılması halinde yasal olarak dernek adına hukuki bir işlem yapılması mümkün olmayacaktır.

Ancak dernek merkezi ya da şubesi olarak kullanılmakta olan bir yerin, dernek kapatılması halinde bir şahıs adına kiralanması ya da örneğin kira sözleşmesi mevcut değilse aynı yerin yeniden bir başka dernek kurularak kullanılması yönünde bir engel bulunmamaktadır.

Burada dikkat edilmesi gereken husus, kapatılmayla hukuki işlem ehliyeti sona ermiş bir tüzel kişilik adına kira sözleşmesinin devam ettirilmemesi, kapatılmış dernek adına herhangi bir işlem yapılmaması, kapatılmış dernek adı ve tabelasının kullanılmaması gibi hususlara dikkat edilmesi gerekliliğidir.

Soru (14) : Dernek üyeleri dışındaki insanlar da dernekte bulunabilir mi?

Cevap : Dernek tüzüğü 3 (i) maddesinde derneğin yeni üyeler kazanması amacıyla halka açık toplantılar düzenleyebileceği yazılıdır. Bu madde uyarınca dernek üyesi olmayan kişilerin, yapılan toplantılara katılması mümkündür.

Toplantı şeklinde olmasa bile, bir derneğe, üye olmayan kişilerin gelmesinde hukuken bir engel yoktur. İlgi duyanlara ve öğrenmek isteyenlere Hıristiyanlığın ne olduğunu ve ne olmadığını anlatmak, açıklamayı amaç edinen bir derneğin binasına üyeleri dışındaki insanların gelmesinde tereddüt edilecek bir durum yoktur.

Kaldı ki tüzükte böyle bir hüküm bulunmasa dahi, herhangi bir derneği tanımak ya da bu derneğin çalışmaları ve faaliyetleri hakkında bilgi almak için üye olmayan dışındaki insanların derneğe gelip gitmesi de hayatın olağan akışı gereğidir.

Soru(15) : Denetleme zamanında keyfi uygulamalara itiraz hakkımız var mıdır?

Cevap : Dernekler Yönetmeliği 19. maddesinde derneklerin denetimine dair usuller hüküm altına alınmıştır. Bu maddeye göre:

“Madde 19. - Dernekler, yıl sonu itibarıyla faaliyetlerini, gelir ve gider işlemlerinin sonuçlarını düzenleyecekleri beyanname ile her yıl Nisan ayı sonuna kadar mülki idare amirliğine vermekle yükümlüdürler. Beyannamenin düzenlenmesine ilişkin esas ve usuller yönetmelikte düzenlenir.

Gerekli görülen hallerde, derneklerin tüzüklerinde gösterilen amaçlar doğrultusunda faaliyet gösterip göstermedikleri, defterlerini ve kayıtlarını mevzuata uygun olarak tutup tutmadıkları İçişleri Bakanı

veya mülkî idare amiri tarafından denetletilebilir. Bu denetimlerde kolluk kuvveti mensupları görevlendirilemez. İçişleri Bakanlığı ve mülkî idare amirlerinin yapacağı denetimler mesai saatleri içerisinde yapılır. Bu denetimler en az yirmi dört saat önce derneklere bildirilir.

Denetim sırasında görevli memurlar tarafından istenecek her türlü bilgi, belge ve kayıtların, dernek yetkilileri tarafından gösterilmesi veya verilmesi, yönetim yerleri, müesseseler ve eklentilerine girme isteğinin yerine getirilmesi zorunludur.

Denetim sırasında, suç teşkil eden fiillerin tespit edilmesi hâlinde, mülkî idare amiri durumu derhal Cumhuriyet savcılığına ve derneğe bildirir.”

Derneklerin olağan denetimleri, dernek yönetimi tarafından her yıl düzenli olarak verilen beyanname ile yerine getirilmektedir. Ancak gerekli görülen hallerde, amaca göre faaliyet gösterilip gösterilmediği konusunda ve de defter ve kayıtların usulüne uygun tutulup tutulmadığının incelenebilmesi amacıyla derneklerin denetlenebilmeleri mümkündür. Ancak bu denetimlerde kolluk kuvvetleri mensupları görevlendirilemez. Dernek denetimi için gelen kişilerin kimliklerinin sorulması ve kolluk kuvveti mensubu kişilerin bu denetimi yapamayacaklarına dair itiraz hakkının kullanılması bu konudaki keyfiligi önleyebilmek için atılabilecek adımlardan biridir.

Dernek denetimlerinin, dernek tüzel kişiliğine bildirilmesi konusunda da süre yönünden sınırlamalar mevcuttur. Denetim bildirimiminin 24 saat öncesinden yazılı olarak ilgili derneğe bildirilmesi gereklidir. Herhangi bir bildirim yapılmadan bir denetim gerçekleştirilmesi, yasa gereği mümkün değildir.

Yukarıda açıklanan yükümlülüklerle görevliler tarafından riayet edilmemesi halinde, ilgili kişiler hakkında TCK 257. maddesi uyarınca görevi kötüye kullanma nedeniyle suç duyurusunda bulunulması mümkündür.

“Görevi kötüye kullanma

MADDE 257 - (1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) İrtikap suçunu oluşturmadığı takdirde, görevinin gereklerine uygun davranması için veya bu nedenle kişilerden kendisine veya bir başkasına çıkar sağlayan kamu görevlisi, birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

Soru (16) : Dernek binasına baskın yapma hakları var mı?

Cevap : Dernekler Kanunu 20. maddesinde ise derneklerle ilgili olarak kolluk kuvvetlerinin yetkisi hüküm altına alınmıştır. Maddeye göre:

“Madde 20. - Kamu düzeninin korunması veya suç işlenmesinin önlenmesi nedenlerinden birine bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça, yine bu nedenlere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan durumlarda mülkî idare amirinin yazılı emri bulunmadıkça, kolluk kuvvetleri, dernek ve eklentilerine giremez, arama yapamaz ve buradaki eşyaya el koyamaz. Mülkî idare amirinin kararı yirmi dört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim,

kararını el koymadan itibaren kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar. Hâkim kararı, mülkî idare amiri tarafından dernek yöneticilerine yazıyla duyurulur.”

Kolluk kuvvetlerinin dernek ve eklentilerine girebilmesi, arama yapabilmesi ve eşyalara el koyabilmesi için hakim kararı gereklidir. Ancak gecikmesinde sakınca bulunulan hallerde, kolluk kuvvetlerinin yetki kullanabilmesi için mülki idare amirinin yazılı emri olması şarttır. Bu durumda da mülki idare amirinin kararı hakim onayına sunulur. Koşullara göre, yazılı emir ya da hakim kararı olmadıkça arama, girme ve el koyma işlemlerine derneğin itiraz hakkı mevcuttur.

Yukarıda açıklanan yükümlülöklere kolluk kuvveti mensupları ya da görevliler tarafından riayet edilmemesi halinde, ilgili kişiler hakkında TCK 257. maddesi uyarınca görevi kötüye kullanma nedeniyle suç duyurusunda bulunulması mümkündür.

“Görevi kötüye kullanma

MADDE 257 - (1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir kazanç sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) İrtikap suçunu oluşturmadığı takdirde, görevinin gereklerine uygun davranması için veya bu nedenle kişilerden kendisine veya bir başkasına çıkar sağlayan kamu görevlisi, birinci fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

Ayrıca hukuka aykırı biçimde gerçekleştirilen arama ve el koyma nedeniyle uğradığınız maddi-manevi zararlarınız için CMK 141 ve 142.maddeleri gereği tazminat talep etme hakkınız bulunmaktadır. İlgili madde fıkrası aşağıdaki şekildedir:

Tazminat istemi

MADDE 141.- (1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

j) Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen,

Kişiler, maddi ve manevi her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler.

Tazminat isteminin koşulları

MADDE 142.- (1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her halde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır.

(3) Tazminat isteminde bulunan kişinin dilekçesine, açık kimlik ve adresini, zarara uğradığı işlemin ve zararın nitelik ve niceliğini kaydetmesi ve bunların belgelerini eklemesi gereklidir.

(4) Dilekçesindeki bilgi ve belgelerin yetersizliği durumunda mahkeme, eksikliğin bir ay içinde giderilmesini, aksi halde istemin reddedileceğini ilgiliye duyurur. Süresinde eksiği tamamlanmayan dilekçe, mahkemece, itiraz yolu açık olmak üzere reddolunur.

(5) Mahkeme, dosyayı inceledikten sonra yeterliliğini belirlediği dilekçe ve eki belgelerin bir örneğini Devlet Hazinesinin kendi yargı çevresindeki temsilcisine tebliğ ederek, varsa beyan ve itirazlarını onbeş gün içinde yazılı olarak bildirmesini ister.

(6) İstemin ve ispat belgelerinin değerlendirilmesinde ve tazminat hukukunun genel prensiplerine göre verilecek tazminat miktarının saptanmasında mahkeme gerekli gördüğü her türlü araştırmayı yapmaya veya hakimlerinden birine yaptırmaya yetkilidir.

Soru (17) : Dernek olarak, kilise önderi veya hizmet eden birine ücret ödeyebilir miyiz?

Cevap : Dernekler Kanunu 13. maddesinde dernek görevlileri ve görevlilere ödenecek ücret konusu hüküm altına alınmıştır.

“MADDE 13.- Üye sayısının 100 kişiden çok olması şartıyla (*) dernek hizmetleri gönüllüler veya yönetim kurulu kararı ile göreve başlatılan ücretliler aracılığıyla yürütülür.

(*) Madde 13'ün 1. fıkrasında yer alan "Üye sayısının 100 kişiden çok olması şartıyla..." ibaresinin, 31.12.2004 tarih ve 25687 sayılı Resmi

Gazete’de yayımlanan, Anayasa Mahkemesinin 29.12.2004 gün ve E.2004/108 - K.2004/15 sayılı kararı ile yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmiştir.

Dernek yönetim ve denetim kurullarının kamu görevlisi olmayan başkan ve üyelerine ücret verilebilir. Verilecek ücret ile her türlü ödenek, yolluk ve tazminatlar genel kurul tarafından tespit olunur. Yönetim ve denetim kurulu üyeleri dışındaki üyelere ücret, huzur hakkı veya başka bir ad altında herhangi bir karşılık ödenemez.

Dernek hizmetleri için görevlendirilecek üyelere verilecek gündelik ve yolluk miktarları genel kurul tarafından tespit olunur.”

Anayasa Mahkemesi tarafından verilen yürütmenin durdurulması kararı nedeniyle, derneklerin ücretli çalışan istihdam etmesi açısından kanunda yer alan, üye sayısı sınırlaması kalkmıştır. Mevcut duruma göre üye sayısı ne olursa olsun, bir derneğin, ücret karşılığında bir kişiyi istihdam etmesinde hukuki bir engel bulunmamaktadır.

Kaldı ki, derneğin çalışma alanı ve faaliyetlerinin hüküm altına alındığı dernek tüzüğünün 3. maddesinin (h) bendi aşağıdaki gibidir:

“(h) Gerekli gördüğünde -Kilise önderi, vaiz vb. dinsel görevlileri ve her türlü çalışanı istihdam etmek ve bu kişilere görevleri için gerekli eğitimi sağlayabilmek,”

Gerek kanun gerekse tüzük açısından, kilise önderi veya derneğe hizmet eden birine ücret ödenmesi mümkündür.

Soru (18): 18 yaş altı kişilere Hıristiyanlık tanıtılabilir mi? Toplantılara katılabilir mi? Katılırsa ve şikâyet olursa ne olur?

Cevap _____: Dernekler Kanunu 3. maddesinde dernek kurma hakkı düzenlenmiştir.

“Madde 3. - Fiil ehliyetine sahip gerçek veya tüzel kişiler, önceden izin almaksızın dernek kurma hakkına sahiptir.

Ancak, Türk Silâhlı Kuvvetleri ve kolluk kuvvetleri mensupları ile kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri hakkında özel kanunlarında getirilen kısıtlamalar saklıdır.

Onbeş yaşını bitiren ayırt etme gücüne sahip küçükler; toplumsal, ruhsal, ahlakî, bedensel ve zihinsel yetenekleri ile spor, eğitim ve öğretim haklarını, sosyal ve kültürel varlıklarını, aile yapısını ve özel yaşantılarını korumak ve geliştirmek amacıyla yasal temsilcilerinin yazılı izni ile çocuk dernekleri kurabilir veya kurulmuş çocuk derneklerine üye olabilirler.

Oniki yaşını bitiren küçükler yasal temsilcilerinin izni ile çocuk derneklerine üye olabilirler ancak yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar.

Çocuk derneklerine onsekiz yaşından büyükler kurucu veya üye olamazlar.”

Dernekler Kanununa göre dernek kurabilme ve çocuk dernekleri dışındaki derneklere üyelik yönünden yaş sınırlaması 18 yaş olarak yer almaktadır. Öncelikle sadece üyelere yönelik faaliyetlerde, üye olması mümkün olmayan 18 yaş altındaki çocukların yer alması mümkün değildir.

Ancak, üyeler dışındaki kişilere açık olan toplantılara katılım konusunda kanunlarda herhangi bir yaş sınırlaması mevcut değildir. Temyiz kudretine sahip, yani ayırt etme

gücü olan 18 yaş altı çocukların bilgi edinmek ve faaliyetlerden haberdar olmak amacıyla derneğe gelip gitmesinde hukuken bir engel bulunmamaktadır.

Soru (19) : Dernek binasının "ibadethane" olarak kayıtlı olmaması ne sorunlar yaratır. Bu konuda neler yapabiliriz?

Cevap : Dernek binası ibadethane olarak kayıtlı olmasa da, dernek tüzüğündeki amaç ve faaliyetlere aykırı olmamak kaydıyla dernek binasında ibadet yapılması mümkündür. Birden fazla kişinin dernek çatısı altında bir araya gelip toplu ibadet etmesinde hukuki bir engel bulunmamaktadır. Bunun derneğin ikametgahında yapılması durumu değiştirmeyecektir. Kaldı ki kurulmuş olan dernek, kişilerin ibadet sorununun çözülmesi için çaba sarf etmeyi kendisine amaç edinmiş bir dernektir. İbadethanelerin hukuksal durumuna ilişkin detaylı açıklama topluluk hakları bölümünde yapılmıştır.

Soru (20) : Müstakil bir binamız varsa, onun "ibadethane" olarak tapuda tasdiki için atılması gereken adımlar nelerdir?

Cevap : Bu sorunun cevabı yukarıda "Küçük Topluluk Hakları" bölümünde Soru (9)'a verilen cevapta (7.vd. paragraflar) mevcuttur.

Soru (21) : Bazı binalarda mescitler bulunuyor. Bizim benzer ibadet yerleri için hakkımız nelerdir ve bu konudaki prosedür nedir?

Cevap : Bu sorunun cevabı yukarıda "Küçük Topluluk Hakları" bölümünde Soru (9)'a verilen cevapta (5.vd. paragraflar) mevcuttur.